OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO DÁMASA RUIZA-JARABA COLOMERA

przedstawiona w dniu 14 marca 2006 r. [1]

I — Wstęp

1. Artykuł 6 pkt 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych [2] pozwala, w przypadku gdy pozywa się kilka osób mających miejsce zamieszkania w różnych państwach członkowskich, pozwać je przed właściwy sąd w dowolnym państwie członkowskim, o ile między sprawami istnieje wystarczająco ścisła więź.

2. Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy Austrii) powinien dokonać wykładni wyżej wymienionego przepisu w ramach sprawy o zapłatę wytoczonej przeciwko dwóm osobom, jednej zamieszkałej w Austrii, a drugiej zamieszkałej w Niemczech. Jednakże ponieważ pierwszy dłużnik był w upadłości, skarga przeciwko niemu została natychmiast uznana za niedopuszczalną i w ten sposób sprawa toczyła się przeciwko drugiemu dłużnikowi.

3. Pytanie w trybie prejudycjalnym zostało zadane na podstawie art. 68 WE w związku z art. 234 WE w celu ustalenia, czy w takich okolicznościach możliwy jest wybór sądu właściwego.

II — Ramy prawne

A — *Rozporządzenie nr 44/2001*

4. Rada, działając na podstawie art. 65 traktatu WE, zastąpiła konwencję brukselską z 1968 r. [3] rozporządzeniem nr 44/2001 [4], dążąc do ujednolicenia przepisów o jurysdykcji w celu zagwarantowania funkcjonowania rynku wewnętrznego [5].

1 — Język oryginału: hiszpański.

2 — Dz.U. L 12, str. 1.

3 — Konwencja brukselska o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (tekst jednolity opublikowany w Dz.U. 1998, C 27, str. 1).

4 — Artykuł 68 rozporządzenia nr 44/2001. Jednakże konwencja brukselska znajduje nadal zastosowanie w Danii (art. 1 ust. 3 rozporządzenia) oraz, na podstawie art. 299 WE, w strefach państw członkowskich, które wchodzą w zakres terytorialny zastosowania tej konwencji, ale nie rozporządzenia.

5 — Motywy drugi i szósty.

5. Normy dotyczące „sporów wewnątrzwspólnotowych" powinny być „w wysokim stopniu przewidywalne" i powinny zależeć zasadniczo „od miejsca zamieszkania pozwanego [...], z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub umowę stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania" [6]; wspomniana jurysdykcja oparta na łączniku zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone „ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości" [7].

6. Zgodnie z tymi zasadami art. 2 ust. 1 rozporządzenia stanowi, że „z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego".

7. Artykuł 5, 6 i 7 przewidują różne „jurysdykcje szczególne", wpisujące się w ramy tego postulatu ogólnego. Zgodnie z art. 6 „osoby, których dotyczy art. 5, mogą być również pozwane:

1) jeżeli pozywa się łącznie kilka osób — przed sąd miejsca, w którym ma miejsce zamieszkania jeden z pozwanych, o ile między sprawami istnieje tak ścisła więź, że pożądane jest ich łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie w celu uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń [...]".

B — *Prawo austriackie*

8. Artykuł 6 Konkursordnung (rozporządzenie w sprawie upadłości, zwane dalej „KO") stanowi, co następuje:

„1) Po ogłoszeniu upadłości przeciwko upadłemu nie mogą być wszczynane ani dalej prowadzone postępowania mające za przedmiot dochodzenie lub zabezpieczenie praw majątkowych należących do masy upadłości.

2) Spory dotyczące praw wierzyciela uprzywilejowanego oraz praw związanych z przedmiotami nie należącymi do masy upadłościowej mogą zostać wniesione i prowadzone również po otwarciu postępowania upadłościowego, ale wyłącznie w stosunku do syndyka masy upadłościowej.

3) Spory dotyczące praw, które nie dotyczą majątku należącego do masy upadłościowej,

6 — Motyw jedenasty.
7 — Motyw dwunasty.

a w szczególności praw związanych ze świadczeniami osobistymi dłużnika pozostałego w upadłości, mogą być wniesione i prowadzone przeciwko niemu lub przez niego w czasie postępowania upadłościowego".

9. Przepis ten wprowadza „przeszkodę procesową", która z chwilą ogłoszenia upadłości uniemożliwia wszczęcie lub prowadzenie postępowania przeciwko masie upadłości, w związku z czym pozwy tego rodzaju uważane są a niedopuszczalne.

10. Te środki — podobne do środków przyjętych w innych systemach prawnych — mają na celu skumulowanie wierzytelności przeciwko niewypłacalnemu dłużnikowi w celu przyspieszenia ich egzekucji [8]. Dopuszczenie sporów indywidualnych spowodowałoby niedogodności natury prawnej i praktycznej.

11. Zgodnie z wyjaśnieniami udzielonymi przez sąd krajowy, syndyk masy upadłościowej zobowiązany jest do zbadania praw określonych w art. 6 ust. 1 KO, aby włączyć je do masy bez zwracania się w tej sprawie do sądu [9]; kiedy to włączenie jest podważane, wierzyciel może wnieść sprawę do sądu występując przeciwko tym, którzy kwestionują wierzytelność [10]. Jeżeli na tym etapie postępowania dłużnik będący w upadłości nie odrzuci wyraźnie tej należności, wierzyciel uzyskuje tytuł egzekucyjny, który jest ważny po zakończeniu postępowania upadłościowego [11].

III — Stan faktyczny, postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne

12. W dniu 30 stycznia 2004 r. Reisch Montage AG skierowała sprawę do Bezirksgericht (sąd okręgowy) w Bezau przeciwko Mariowi Gisingerowi, zamieszkałemu w Austrii, i przeciwko spółce Kiesel Baumaschinen Handels GmbH, z siedzibą w Niemczech, a przedmiotem powództwa było uzyskanie od dłużników zapłaty solidarnie kwoty 8689,22 euro na podstawie porozumienia podpisanego przez nich obu z Günterem Resichem, który dokonał cesji wierzytelności na rzecz strony skarżącej [12].

13. Orzeczeniem z dnia 24 lutego 2004 r. Bezirksgericht w Bezau odrzucił powództwo przeciwko M. Gisingerowi na tej podstawie, że w dniu 23 lipca 2003 r. zostało otwarte postępowanie upadłościowe w stosunku do pozwanego. Orzeczeniem z dnia 15 kwietnia 2004 r. sąd uznał brak swojej właściwości miejscowej i międzynarodowej.

8 — Na przykład zgodnie z Ley Concursal (ustawą hiszpańską w sprawie postępowania upadłościowego) nr 22/2003 z dnia 9 lipca, BOE nr 164 z dnia 10 lipca 2003 r., str. 26905), sądy cywilne zobowiązane są powstrzymać się od orzekania w sprawach należących do właściwości sądów orzekających w sprawach o upadłość; jeżeli sprawa została jednak wszczęta, powinny zarządzić jej wykreślenie, a czynności dokonane w ramach tego postępowania są nieważne (art. 50).

9 — Artykuł 104 KO.

10 — Artykuł 110 KO.

11 — Artykuł 61 KO.

12 — Sąd krajowy podkreśla, że w piśmie nie przybliżono szczegółów tego porozumienia.

14. Reisch Montage AG odwołała się do Landesgericht (sąd rejonowy) w Feldkirch; wyrokiem z dnia 8 czerwca 2004 r. sąd ten orzekł, że sprawa podlega jurysdykcji sądu, do którego skierowana została w pierwszej instancji.

15. Spółka pozwana wniosła skargę kasacyjną do Oberster Gerichtshof, który zawiesił postępowanie i skierował do Trybunału Sprawiedliwości następujące pytanie prejudycjalne:

Czy powód może powołać się na art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001, jeśli wnosi powództwo przeciwko osobie mającej siedzibę lub miejsce zamieszkania w państwie, którego sąd jest właściwy do rozpoznania sprawy, oraz przeciwko osobie mającej siedzibę lub miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim, lecz powództwo przeciwko tej pierwszej osobie jest niedopuszczalne już w chwili jego wniesienia z powodu wszczęcia postępowania upadłościowego w stosunku do jej majątku, co na mocy prawa krajowego stanowi przeszkodę procesową?".

IV — Postępowanie przed Trybunałem Sprawiedliwości

16. Uwagi pisemne zostały złożone w terminie określonym art. 20 regulaminu przez rządy Niemiec i Francji oraz przez Komisję.

17. Ponieważ żadna ze stron nie wniosła o przeprowadzenie rozprawy po zakończeniu fazy pisemnej, po zgromadzeniu ogólnym Trybunału w dniu 14 lutego 2006 r. sprawa znalazła się na etapie przedstawienia opinii.

V — Analiza pytania prejudycjalnego

A — *Uwagi wstępne*

18. Należy podkreślić na wstępie, że wiele przepisów rozporządzenia nr 44/2001 zostało przeniesionych z konwencji brukselskiej, którą rozporządzenie zastąpiło, i wobec tego komentarze doktryny i orzecznictwo w tym zakresie nie straciły na aktualności.

19. Z taką sytuacją mamy do czynienia w przypadku art. 2, w identycznym brzmieniu w obu tekstach [13], oraz art. 6 ust. 1, do którego rozporządzenie nr 44/2001 wprowadziło w przypadku pozwania łącznie kilku osób wymóg istnienia ścisłej więzi między sprawami, zgodnie z wykładnią odpowiedniego przepisu konwencji dokonaną

13 — Jedyna różnica polega na odesłaniu odpowiednio do „niniejszego rozporządzenia" lub do „niniejszej konwencji".

w wyroku z dnia 27 września 1988 r. w sprawie Kalfelis [14] i utrwaloną przez późniejsze orzecznictwo [15].

B — *Przepisy dotyczące jurysdykcji*

20. Wspomniany art. 2 stanowi podstawę dla kryteriów o charakterze obligatoryjnym, które regulują ustalenie jurysdykcji sądu [16]. Dwie zawarte w nim przesłanki budują strukturę systemu: przepisy mają zastosowanie, kiedy pozwany ma miejsce zamieszkania we Wspólnocie [17], a w takim przypadku, niezależnie od posiadanego obywatelstwa, podlega jurysdykcji sądów państwa, w którym ma swoje miejsce zamieszkania [18].

21. Artykuł ten dokonuje transpozycji paremii „actor sequitur forum rei", ogólnie przyjętej w prawie porównawczym w celu ochrony interesów pozwanego, któremu jest trudniej bronić się przed sądem obcego dla niego kraju [19], nawet jeśli prawdą jest, że wiąże się to z pewnymi korzyściami dla pozywającego, któremu łatwiej jest uzyskać wykonanie orzeczenia sądu.

22. Forum domicilii jest zatem regułą ogólną, ale nie wyłączną, ponieważ forum domicilii współistnieje z innymi sądami właściwymi [20], co określonych okolicznościach może prowadzić do odrzucenia tej reguły ze względu na przedmiot sprawy [21] lub wolę stron [22].

23. W innych przypadkach art. 2 uzupełniony jest przez przepisy, które określają jurysdykcję międzynarodową i właściwość miejscową, za pomocą norm bezwzględnie obowiązujących dla pozwanego i fakultatywnych dla pozywającego, który może skorzystać z całego wachlarza możliwości [23].

24. W ten sam sposób art. 5 i 6 rozporządzenia nr 44/2001 przewidują kilka jurysdyk-

14 — Sprawa 189/87, Rec. str. 5565, w szczególności pkt 7–12.

15 — Wyrok z dnia 27 października 1998 r. w sprawie C-51/97 Réunion européenne i in., Rec. str. I-6511, pkt 47–49.

16 — Wyroki z dnia 9 grudnia 2003 r. w sprawie C-116/02 Gasser, Rec. str. I-14693, pkt 72; z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie C-159/02 Turner, Rec. str. I-3565, pkt 24, i z dnia 1 marca 2005 r. w sprawie C-281/02 Owusu, Rec. str. I-1383, pkt 37.

17 — Zgodnie z art. 4 ust. 1 rozporządzenia, „[j]eżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, jurysdykcję sądów państwa członkowskiego, z zastrzeżeniem art. 22 i 23, określa prawo tego państwa".

18 — I. Guardans Cambó, praca zbiorowa „Comentario al Convenio de Bruselas relativo a la competencia judicial y a la ejecución de resoluciones judiciales en materia civil y mercantil", wyd. A.L. Calvo Caravaca, Universidad Carlos III de Madrid/Boletín Oficial del Estado, Madrid 1994, str. 62.

19 — Raport P. Jenarda w sprawie konwencji dotyczący jurysdykcji i wykonania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1979, C 59, str.1).

20 — Artykuł 3 ust. 1 rozporządzenia stanowi, że „[o]soby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami sekcji od 2 do 7 niniejszego rozdziału"; G.A.L. Droz, „Compétence judiciaire et effets des jugements dans le marché commun (Etude de la Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968), Librairie Dalloz, Paris 1972, str. 56.

21 — Artykuł 22 rozporządzenia rozpoczyna się od sformułowania: „niezależnie od miejsca zamieszkania jurysdykcję wyłączną mają [...]".

22 — Zgodnie z art. 23 i 24 rozporządzenia sąd państwa członkowskiego może uznać swoją jurysdykcję, nawet jeżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania w jednym z krajów członkowskich.

23 — Sekcje 2–5 rozdziału 2. Na przykład art. 5, 6, 9–12, 16, 19 i 20 używają czasownika „może".

cji szczególnych, które pozwalają pozwać dłużnika przed sąd, który nie znajduje się w jego państwie członkowskim; właściwy sąd jest zatem wyznaczany bezpośrednio i zgodnie z prawem krajowym, z powodu jego ścisłego związku ze sporem.

25. Wspomniane przepisy przewidują określone przypadki właściwości takie jak forum contractus [24] lub forum delicti commissi [25]; interesujący dla sprawy jest przypadek forum connexitatis, który uwzględnia różne typy więzi pomiędzy postępowaniami, a wśród nich wielość pozwanych; ten przypadek właściwości odpowiada stałej woli ustawodawcy wspólnotowego powierzenia całości postępowań dotyczących tej samej sprawy najbliższemu sądowi lub temu, który jest najmocniej związany ze sporem [26].

C — *Jurysdykcja szczególna w przypadku pozwania łącznie kilku osób*

26. W przypadku kiedy w procesie mamy do czynienia z kilkoma osobami, ma miejsce sytuacja litis consortium, które może być czynne (wielu pozywających i jeden pozwany), bierne (jeden pozywający i wielu pozwanych) lub mieszane (wielu pozywających i wielu pozwanych).

27. Artykuł 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 dotyczy sytuacji litis consortium biernego [27], nawet jeżeli może mieć zastosowanie do litis consortium mieszanego [28]. Aby dysponować prawem wyboru sądu właściwego, konieczne jest, by co najmniej dwóch dłużników miało miejsce zamieszkania w różnych państwach członkowskich [29], a sprawy [30] muszą być związane w taki sposób, by celowe było łączne ich rozpoznanie oraz rozstrzygnięcie.

28. Istnieją dwa powody, dla których istnieje wymóg łącznika opartego na więzi pomiędzy sprawami. Z jednej strony wymóg ten ogranicza ryzyko wydania sprzecznych ze

24 — Artykuł 5 pkt 1 lit. a).

25 — Artykuł 5 pkt 3 i 4.

26 — M. Desantes Real, „Competencia judicial internacional en la Comunidad Europea", ed. Bosch, Barcelona 1986, str. 29.

27 — Wyżej wspomniany raport P. Jenarda zauważa, że z wyjątkiem ustawodawstwa niemieckiego, ustawodawstwa państw będących sygnatariuszami konwencji brukselskiej zawierają podobne reguły, które powtórzone są w większości umów dwustronnych; zob. również I. Loussouarn, „Droit international privé", wyd. 2, Dalloz, Paris 1980, str. 610.

28 — W przypadku litis consortium czynnego, jako że nie stanowi ono przedmiotu żadnych uregulowań, należy zastosować prawo państw członkowskich; Geimer i Schutze, „Internationale Urteilsanerkennung", tom 1, część pierwsza, München 1983, str. 385.

29 — Warunek, by nie istniało wspólne miejsce zamieszkania, jest dorozumiany; C. Tirado Robles, „La competencia judicial en la Unión Europea — Comentarios al Convenio de Bruselas, ed. Bosch, Barcelona 1995, str. 64. Doktryna wyklucza zastosowanie reguły, kiedy jeden ze współpozwanych ma miejsce zamieszkania poza obszarem Wspólnoty; F.F. Garau Sobrino, w: „Comentario al Convenio de Bruselas...", str. 171.

30 — Niezależnie od użycia w obydwu przypadkach określenia „sprawa" nie należy mylić podmiotowego połączenia roszczeń, o którym mowa w art. 6 pkt 1, z połączeniem spraw, do którego odnoszą się art. 27–30 rozporządzenia nr 44/2001.

sobą rozstrzygnięć, z drugiej strony uniemożliwia jednemu z pozwanych niezgodne z prawem uchylenie się przed sądem państwa, w którym ma miejsce zamieszkania [31].

istnieje ścisła więź ponieważ dotyczą zobowiązania solidarnego [32], z którego natury wynika, że wierzytelność może być pokryta w całości przez któregokolwiek z dłużników.

D — *Analiza pytania prejudycjalnego*

29. Na zadane pytanie prejudycjalne zaproponowano dwie różne odpowiedzi: rząd francuski oraz Komisja stoją na stanowisku, że możliwe jest powołanie się na jurysdykcję szczególną, natomiast rząd niemiecki taką możliwość odrzuca. W tej sytuacji należy dokonać analizy tych dwóch możliwości.

1. Pierwsza możliwość

30. W tym przypadku na pierwszy rzut oka zdaje się, że spełnione są przesłanki zastosowania art. 6 pkt 1; rzeczywiście, istnieje dwóch pozwanych, a między sprawami

31. Z punktu widzenia formalnego w celu powołania się na jurysdykcję szczególną wystarczy, aby pozywający pozwał różnych zainteresowanych, a wszyscy oni uzyskają przymiot pozwanych niezależnie od przeszkód materialnych lub procesowych, które zaistniałyby w tym momencie lub w terminie późniejszym.

32. To założenie może opierać się co najmniej na czterech przesłankach. Po pierwsze, przed dokonaniem weryfikacji ważności stosunku proceduralnego sąd musi stwierdzić swoją właściwość, która nie zależy od dopuszczalności skargi ani od zbadania zasadności roszczenia, czyli istoty sprawy.

33. Po drugie, rozporządzenie nie podaje definicji pojęcia „pozwanego" ani „współpozwanego" [33]; wymaga wyłącznie istnienia więzi pomiędzy „sprawami", bez żadnego innego doprecyzowania.

34. Po trzecie, zgodnie z art. 30 rozporządzenia, powództwo zostało wytoczone przed sąd „w chwili, w której dokument wszczyna-

31 — Pomimo że ten drugi powód jest wspomniany w art. 6 pkt 2 — „w sprawach dotyczących powództwa z tytułu rękojmi i gwarancji lub powództwa interwencyjnego przed sąd, przed którym toczy się główne postępowanie, chyba że powództwo to zostało wytoczone jedynie w celu wyłączenia tej osoby spod jurysdykcji sądu dla niej właściwego" — nie figuruje ona w pkt 1; może jednak być wywiedziona z ducha i celu rozporządzenia jako uzupełnienie łącznika więzi między sprawami (raport P. Jenarda) albo w sposób niezależny (G.A.L. Droz, op.cit., str. 71, stoi na stanowisku, że pominięcie tej kwestii jest wynikiem przeoczenia, a nie zamierzonym milczeniem prawa); zob. również P. Gothot i D. Holleaux, „La Convención de Bruselas de 27 de septiembre de 1968 (competencia judicial y efectos de las decisiones en el marco de la CEE)", ed. La Ley, Madrid 1986, str. 69.

32 — Raport P. Jenarda podaje jako przykład łącznika fakt, „że chodzi o dłużników solidarnych".

33 — G.A.L. Droz, op.cit., str. 71.

jący postępowanie [...] został wniesiony do sądu". Zgodnie z wyrokiem w sprawie Kalfelis, wspomnianym powyżej, zdanie to służy również do oceny więzi [34] i wobec powyższego — etapu, na jakim należy sprawdzić, czy dany dokument dotyczy co najmniej dwóch pozwanych [35].

35. Ponadto kiedy na skutek rezygnacji lub odstąpienia pozywający zaniecha postępowania przeciwko stronie mającej miejsce zamieszkania na terenie podlegającym jurysdykcji sądu, przed którym zostało wszczęte postępowanie na podstawie art. 6 pkt 1, zasada perpetuatio jurisdictionis uniemożliwia dokonanie zmiany jurysdykcji międzynarodowej i wobec tego sprawa będzie się toczyć przed tym samym organem sądowym [36]. Ta zasada ma zastosowanie w przypadku, kiedy jedna z osób wezwanych do udziału w sprawie nie zostaje dopuszczona do postępowania z powodu innych okoliczności.

2. Druga możliwość

36. Na podobieństwo innych przepisów wprowadzających wyjątek od reguły ogólnej określonej w art. 2 — art. 6 pkt 1 ma charakter ograniczający [37] i podlega wykładni ścisłej [38], w zależności od pożądanego celu; zgodnie z tym założeniem przepis nie może być zastosowany w tym przypadku.

37. Ta propozycja może opierać się ponadto na innych argumentach. Z jednej strony jurysdykcja fakultatywna przewidziana w przypadku wielu pozwanych nie jest celem samym w sobie, ale środkiem pozwalającym na zapewnienie ekonomii postępowania przed sądem i uniknięcie sprzecznych rozstrzygnięć; natomiast cele te nie mogą zostać osiągnięte, jeżeli jedno z wniesionych powództw jest niedopuszczalne.

38. Z drugiej strony korzyść wynikająca z faktu, że pozwany nie jest zmuszony bronić się przed sądem obcego państwa, nie wyrządza szkody stronie przeciwnej i nie obarcza jej żadnym nadmiernym ciężarem, tak jak w niniejszej sprawie obowiązkiem zapoznania się z procedurą upadłościową.

3. Proponowane rozwiązanie

39. Żadna z dwóch przedstawionych możliwości nie odpowiada faktom przedstawionym przez sąd krajowy; ponadto obydwie obarczone są pewnym ryzykiem, zresztą łatwo dostrzegalnym, co wykażę dalej.

34 — Punkt 12.

35 — Na stronie 170 cytowanej powyżej pracy zbiorowej „Comentario al Convenio de Bruselas" F.F. Garau Sobrino wyjaśnia, że istnienie wielu pozwanych jest zwykle wspomniane w momencie wniesienia do sądu dokumentu wszczynającego postępowanie.

36 — M. Desantes Real, op.cit., str. 331.

37 — M. Weser, „Convention communautaire sur la compétence judiciaire et l'exécution des décisions", Centre interuniversitaire de droit comparé, Bruxelles/Paris 1975, str. 266.

38 — Powód, dla którego należy unikać wykładni rozszerzającej i wielowymiarowej wyjątków od art. 2 konwencji brukselskiej, wyjaśniony jest w pkt 7 wyroku z dnia 22 listopada 1978 r. w sprawie 33/78 Somafer, Rec. str. 2183.

40. Jeżeli do sądu krajowego zostaje skierowane powództwo o zapłatę wierzytelności przeciwko dłużnikom solidarnym, z których jeden miał miejsce zamieszkania w tym kraju, a pozostali nie, przy czym właśnie dłużnik, który uzasadniał jurysdykcję sądu, zmarł przed wszczęciem postępowania, pierwsza ze wspomnianych możliwości, oparta na formalnym punkcie widzenia, pozwala na rozstrzygnięcie tej kwestii, jednakże rozstrzygnięcie nie jest zadowalające, ponieważ udaje się uniknąć sprzecznych rozstrzygnięć tylko w przypadku, kiedy zmarły dłużnik nie zostaje pozwany (sprawy uległyby zmianie w przypadku pozwania spadkobierców).

41. Podobnie jeżeli pozwany, którego miejsce zamieszkania określa jurysdykcję, przekazał dług, nie zawiadamiając o tym pozywającego, wątpliwości dotyczące biernej legitymacji oraz konsekwencji braku powiadomienia uzasadniałyby wcześniejsze zbadanie tych kwestii oraz, w danym przypadku, odmowę zbadania sprawy przez sąd; ponieważ sąd innego państwa członkowskiego, w którym miałby miejsce zamieszkania inny pozwany, mógłby postąpić identycznie, czego wynikiem byłoby wydanie różnych rozstrzygnięć.

42. Moim zdaniem, dylemat wynika z faktu, że kiedy jedno z powództw powinno być od początku uznane za niedopuszczalne na podstawie przepisów krajowych, nie mamy do czynienia wielością pozwanych i w związku z powyższym brak jest spełnienia jednej z przesłanek wyboru sądu właściwego, który nie może również spełniać swojej funkcji.

43. Istnienie co najmniej dwóch pozwanych w trakcie trwania postępowania wywołane jest w sposób sztuczny. Nie oznacza to, że powództwo to powinno zostać odrzucone lub że konieczne jest zbadanie tego aspektu; po prostu powództwo nie może zostać wniesione, a to na mocy imperatywu ustawowego.

44. Ponadto jeżeli jeden z pozwanych od samego początku nie posiada zdolności do uczestniczenia w postępowaniu, fakt ten również nie pozwala na uniknięcie sprzecznych rozstrzygnięć, ponieważ sąd kraju, w którym osoba wykluczona z postępowania ma miejsce zamieszkania, nie wyda żadnego rozstrzygnięcia.

45. Natomiast zastosowanie tej reguły w sytuacjach takich jak sytuacja w postępowaniu przed sądem krajowym zmienia zasadę ogólną z naruszeniem orzecznictwa Trybunału [39], ponieważ pod pretekstem formalnej prawidłowości prowadzi ona do pozwania osoby przed sąd kraju obcego, z odpowiednim ograniczeniem jego możliwości obrony.

46. Proponowane rozwiązanie uwzględnia konieczną przewidywalność przepisów dotyczących właściwości sądów; w istocie przedstawione ewentualności są precyzyjne, nato-

39 — Wyżej wymienione wyroki w sprawie Kalfelis, pkt 8, oraz w sprawie Réunion européenne i in., pkt 47.

miast przesłanki pozwalające na powołanie się na jurysdykcję szczególną zostały ograniczone, a nowych nie dodano.

47. Rozwiązanie to nie oznacza również, że krajowe porządki prawne będą miały pośredni wpływ na jurysdykcję z uszczerbkiem dla jego effet utile, czego nie dopuszcza orzecznictwo [40], według którego normy wspólnotowe powinny mieć pierwszeństwo przed normami krajowymi, które pozostają z nimi w sprzeczności [41]. Nie ogranicza ono również skuteczności przepisów wspólnotowych z którymi nie wchodzi w kolizję, ponieważ przepisy te mają odrębne zakresy zastosowania, nawet jeżeli w niektórych punktach są z sobą zbieżne.

48. Należy dodać, że rozporządzenie nr 44/2001 — podobnie jak przed jego przyjęciem konwencja brukselska — nie dokonuje ujednolicenia ustawodawstw państw członkowskich w zakresie postępowania; zadowala się skromnie wskazaniem sądu właściwego do rozstrzygania pewnych spraw przy zastosowaniu parametrów odmiennych od przesłanek odnoszących się do dopuszczalności [42].

49. Samo rozporządzenie odsyła kilkakrotnie do prawa krajowego, np. w zakresie określenia pojęcia równie podstawowego jak „miejsce zamieszkania" [43]; Trybunał dopuścił w określonych przypadkach odwołanie się do reguł prawa krajowego w celu uzupełnienia reguł prawa wspólnotowego [44].

50. Wobec powyższego nie można powoływać się na przepisy art. 6 pkt 1 rozporządzenia, kiedy powództwo przeciwko osobie, która ma miejsce zamieszkania w kraju, którego sąd został obrany jako właściwy do orzekania, winno zostać od początku odrzucone z powodu przeszkody procesowej przewidzianej w ustawie.

51. Taka odpowiedź usuwa niedogodności obydwu wyżej przedstawionych możliwości i jest zgodna z systemem ustanowionym rozporządzeniem nr 44/2001 oraz dostarcza użytecznych wskazówek sądom, które mają stosować ten przepis.

40 — Wyroki z dnia 15 maja 1990 r. w sprawie C-365/88 Hagen, Rec. str. I-1845, pkt 20; z dnia 26 maja 2005 r. w sprawie C-77/04 GIE Réunion européenne i in., Rec. str. I-4509, pkt 35; zob. również ww. wyrok w sprawie Turner, pkt 29.

41 — Wyrok z dnia 15 listopada 1983 r. w sprawie 288/82 Duijnstee, Rec. str. 3663, pkt 14. Hoge Raad der Nederlanden skierował do Trybunału Sprawiedliwości pytanie, czy obowiązek uznania braku własnej jurysdykcji z urzędu — zgodnie z art. 19 konwencji brukselskiej — ma również zastosowanie w przypadku skargi kasacyjnej, czy też — zgodnie z przepisami krajowymi — sąd, do którego skierowano sprawę, ma ograniczyć się do zbadania zarzutów podniesionych przez strony.

42 — Wyżej wymienione wyroki w sprawie Hagen, pkt 17, oraz w sprawie GIE Réunion européenne i in., pkt 34.

43 — Zgodnie z art. 59 „[j]eżeli wymaga ustalenia, czy strona ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, którego sądy rozpoznają sprawę, sąd stosuje swoje prawo" (pkt 1), ten sam przepis dodaje: „Jeśli strona nie ma miejsca zamieszkania w państwie członkowskim, którego sądy rozpoznają sprawę, sąd w celu ustalenia, czy strona ma miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim, stosuje prawo tego państwa członkowskiego" (pkt 2).

44 — Wyroki z dnia 7 czerwca 1984 r. w sprawie 129/83 Zelger, Rec. str. 2397, który dokonuje wykładni art. 21 konwencji; zob. również szerzej ww. wyrok w sprawie Hagen, który w pkt 19 wymienia pewne inne reguły tego rodzaju.

VI — Wnioski

52. Wobec powyższego proponuję, aby Trybunał Sprawiedliwości udzielił następującej odpowiedzi na wniosek skierowany w trybie prejudycjalnym przez Oberster Gerichtshof:

Powód nie może powoływać się na przepisy art. 6 pkt 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych kiedy wnosi powództwo przeciwko osobie mającej miejsce zamieszkania w danym kraju i przeciwko osobie mającej miejsce zamieszkania w innym kraju członkowskim, jeżeli powództwo przeciwko pierwszemu pozwanemu jest niedopuszczalne od początku sporu z oczywistych powodów i ex lege.